

ข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีในประเทศไทย

ในการศึกษาข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีในประเทศไทยได้แบ่ง การศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษาถึงวิวัฒนาการทางกฎหมายเพื่อให้ ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในบทบัญญัติของกฎหมายว่ามีมากน้อยเพียงไร หลังจากนั้นจึง เป็นการศึกษาคำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีในประเทศไทยปัจจุบันอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่จะนำมาศึกษาในบทต่อไป

วิวัฒนาการทางกฎหมายการบัญชี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนและบริษัท เป็น กฎหมายฉบับแรกที่กำหนดให้บริษัทจำกัดต้องมีบัญชีและมีผู้สอบบัญชีตรวจสอบทำนอง เดียวกันที่ใดกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัทรัตนโกสินทร์ศก 130 ที่ประกาศใช้ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว บทบัญญัติทางการบัญชีตามกฎหมาย นี้ได้ถูกยกเลิกเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 นี้ เมื่อ พ.ศ. 2467¹ แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทกำหนดให้ บริษัทจำกัดเท่านั้นต้องทำบัญชี ส่วนทางหุ้นส่วนจดทะเบียน ทางหุ้นส่วนจำกัด และบุคคล ธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจ หรือวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำบัญชีหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น ทางหุ้นส่วนหรือบุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ไม่ทำบัญชี จึงมีการตราพระราชบัญญัติ การบัญชีพุทธศักราช 2482 โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ

¹สมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทย, วิชาชีพการบัญชีในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2516), หน้า 1.

1. เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจและวิชาชีพจัดทำบัญชีให้อยู่ในมาตรฐาน
2. เพื่อคุ้มครองประโยชน์ที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ
3. เพื่อความสะดวกและเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี

พระราชบัญญัติการบัญชีพุทธศักราช 2482 เป็นกฎหมายพิเศษกำหนดขึ้นเพื่อให้บังคับบริษัท ห้างหุ้นส่วน และบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจประเภทที่กำหนดในกฎหมายให้ต้องทำบัญชี ต่อมาใน พ.ศ. 2496 ได้มีพระราชบัญญัติการบัญชี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบัญชีพุทธศักราช 2482 และใช้บังคับธุรกิจที่ต้องทำบัญชีพร้อมกันทั้งสองฉบับ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้คือ²

1. กำหนดกิจการที่จะต้องทำบัญชี 12 ประเภท คือ การประกอบกิจการที่ต้องจดทะเบียนการค้าตามประมวลรัษฎากร การซื้อขายที่ดิน โรงแรม การเป็นนายหน้า หรือตัวแทนค้าต่าง การรับขนส่งโดยเรือกลหรือรถยนต์ประจำทาง การรับขนส่งโดยรถไฟหรือรถราง การรับขนส่งทางทะเล การรับขนส่งทางอากาศ การขายทอดตลาด การแลกเปลี่ยนเงินตรา การให้กู้ยืมเงิน การธนาคาร การเครดิตฟองซิเอร์ หรือการโหยกวน การประกันภัย การรับจ้างทำของประเภทซึ่งรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นผู้ประกอบการต่อไปนี้ไม่ต้องทำบัญชี การค้าแร่และการค้าแลกเปลี่ยน กิจการที่เสียภาษีโรงค้าตามประมวลรัษฎากร กิจการที่บำรุงศาสนาหรือทำการกุศล กิจการของรัฐบาล
2. กำหนดผู้มีหน้าที่ทำบัญชี เจ้าของมีหน้าที่ทำบัญชีในกรณีร้านค้าธรรมดา ผู้จัดการหุ้นส่วนในกรณีห้างหุ้นส่วน กรรมการและผู้จัดการบริษัทในกรณีบริษัทจำกัด ผู้จัดการสาขาในกรณีสาขา
3. กำหนดบัญชีที่จะต้องทำ บัญชีที่จะต้องทำมี 5 ประเภท คือ บัญชีสินทรัพย์รวมทั้งสินคู่ซึ่งอยู่ในครอบครอง บัญชีเงินสด บัญชีลูกหนี้และบัญชีเจ้าหนี้ บัญชีรายวันซื้อและบัญชีรายวันขาย บัญชีแยกประเภทรายได้และรายจ่าย ยกเว้นบุคคลธรรมดาและห้างหุ้นส่วน

²สำนักงานกลางบัญชี, พระราชบัญญัติการบัญชี 2482 (พระนคร : โรงพิมพ์-
ชาวพาณิชย์, 2511), หน้า 25-35.

สามัญไม่จดทะเบียนทำเฉพาะบัญชีเงินสคงอย่างเคียว

4. กำหนดแบบบัญชีและกำหนดระยะเวลาที่ต้องทำบัญชี บัญชีทุกเล่มต้องมีเลขหรืออักษรเรียงลำดับที่หน้าบัญชีทุกหน้า และต้องมีรายการ ข้อความตามประเภทบัญชี เช่น บัญชีเงินสคงให้มี วันเดือนปี รายการแสกการไค้มาหรือจ่ายไป และจำนวนเงินแต่ละรายที่หน้าบบัญชีต้องมีชื่อบัญชี เลข หรืออักษร เรียงลำดับเล่มบัญชีแต่ละชนิด

ระยะเวลาที่ต้องทำบัญชี กำหนดให้บัญชีรายวันเงินสคง บัญชี รายวันชื่อและรายวันขาย ลงบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน บัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครองลงบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน บัญชีอย่างอื่นให้ลงรายการบัญชีภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่รายการบัญชีนั้น ๆ เกิดขึ้น

5. กำหนดให้ประทับตราบัญชี สำหรับผู้เริ่มกิจการต้องนำบัญชีไปประทับตราภายใน 30 วัน นับแต่เริ่มประกอบกิจการ สำหรับผู้ประสงค์จะเปลี่ยนสมุดบัญชีเล่มใหม่แทนเล่มเดิมที่ลงรายการหมดแล้วต้องนำบัญชีเล่มใหม่ไปประทับตราภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในบัญชีเล่มเดิม การประทับตราบัญชีให้ไปประทับตรา ณ สำนักงานกลางบัญชีและบังคับเฉพาะกิจการที่ตั้งในท้องที่พระนครและธนบุรีเท่านั้น

6. กำหนดภาษาที่ใช้ทำบัญชี บัญชีจะให้เป็นภาษาต่างประเทศก็ได้แต่ต้องมีภาษาไทยกำกับ

7. กำหนดให้งบบัญชี การงบบัญชีให้มอย่างน้อย 12 เดือนก่อนหนึ่งครั้ง

8. กำหนดการเก็บรักษาบัญชีและหลักฐาน ให้เก็บรักษาบัญชีและหลักฐานประกอบไว้ ณ สถานที่ค้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี นับจากวันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในบัญชีนั้น ๆ

ในกรณีบัญชีหรือหลักฐานประกอบสูญหายหรือเสียหายต้องแจ้ง เป็นหนังสือให้สำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีในท้องที่ทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทราบหรือควรรวมถึงการสูญหายหรือเสียหายดังกล่าว

9. กำหนดการเลิกประกอบกิจการ ต้องนำส่งบัญชีหรือหลักฐานประกอบไปยัง

สำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีในท้องที่ภายใน 6 เดือน นับแต่วันเลิกกิจการเว้นแต่
ในกรณีที่เลิกกิจการโดยการล้มละลาย หรือมีการชำระบัญชีตามกฎหมาย

10. กำหนดอำนาจสารวัตรใหญ่และสารวัตรบัญชี ให้สารวัตรใหญ่บัญชีและสารวัตร
บัญชีมีอำนาจเรียกบุคคลผู้มีหน้าที่ทำบัญชีมาสอบถามข้อความเกี่ยวกับการทำบัญชี และเข้าไป
สอบสวนในสำนักงานของผู้มีหน้าที่ทำบัญชีในระหว่างเวลาทำงานปกติ และมีอำนาจเรียก
เอกสารหลักฐานใด ๆ จากบุคคลที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบได้ ข้อความใด ๆ ที่ทราบ
จากการตรวจสอบดังกล่าวข้างต้นต้องถือเป็นความลับ

11. การกำหนดโทษ ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการบัญชีพุทธศักราช 2482
ย่อมมีความผิดทางอาญาและทางแพ่ง เช่น ผู้ใดเจตนาละเว้นลงรายการบัญชี ทำลายหรือ
ปิดบังซ่อนเร้นบัญชี หรือหลักฐานประกอบการลงบัญชีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
หนึ่งพันบาทหรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติการบัญชี พุทธศักราช 2482 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ
การบัญชี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 ได้ใช้มาเป็นเวลาประมาณ 30 ปี กระทรวงเศรษฐกิจ
จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการบัญชีขึ้นใหม่ เพื่อปรับปรุงวิธีการและหลักเกณฑ์ให้เหมาะสม
กับภาวะเศรษฐกิจและสอดคล้องกับประมวลกฎหมาย หลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ
การบัญชีฉบับใหม่ ตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ 4
 ธันวาคม 2512 มีดังนี้³

1. กำหนดประเภทกิจการที่ต้องทำบัญชีเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดเดิม
2. กำหนดประเภทของบัญชีที่ต้องจัดทำให้เหมาะสมตามความจำเป็นของแต่ละ
กิจการ ไม่จำเป็นต้องบังคับไว้เพียง 5 ประเภท

³วิโรจน์ เล่าหะพันธ์, การภาษีอากร (2515) เอกสารประกอบโครงการอบรม
ศึกษาต่อทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 16.

3. กำหนดเรื่องการประทับตราบัญชีไว้เฉพาะกิจการบางประเภทที่เห็นว่าจำเป็นแก่การควบคุม

4. กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและประกอบกิจการในประเทศไทย นอกจากต้องมีหน้าที่ทำบัญชีแล้วจะต้องจัดทำงบดุล และทำบัญชีกำไรขาดทุนยื่นต่อทางราชการแล้วจะต้องมีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบรับรองด้วย

5. กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย จัดทำงบดุลบัญชีกำไรขาดทุน ตามแบบและรายการซึ่งจะได้ออกให้ไว้เป็นมาตรฐาน เพื่อรักษายลประโยชน์ส่วนใดส่วนเสียของผู้ถือหุ้นและผู้เกี่ยวข้อง

6. กำหนดเปลี่ยนแปลงวิธีการลงบัญชีเสียใหม่ โดยจะยินยอมให้ลงรายการบัญชีเป็นรหัสด้วยเครื่องจักรบัญชีได้ แต่ต้องส่งมอบคำแปลรหัสเป็นภาษาไทยต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีไว้เป็นหลักฐาน

7. กำหนดให้กรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องระวางโทษร่วมกับนิติบุคคลในกรณีไม่จัดทำบัญชี ไม่จัดทำงบดุล บัญชีกำไรขาดทุน ไม่ส่งมอบหลักฐานประกอบการลงบัญชีแก่สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีเพื่อตรวจสอบ ไม่เก็บรักษามบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด และให้โทษจำและโทษปรับสูงขึ้น

หลังจากที่รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจแถลงถึงเหตุผลและการปรับปรุงกฎหมายการบัญชีตามหลักการข้างต้นแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2515 จึงได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 ซึ่งเป็นกฎหมายการบัญชีฉบับใหม่และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 กฎหมายนี้กำหนดเฉพาะหลักการใหญ่ตามพระราชบัญญัติการบัญชีพุทธศักราช 2482 ที่ได้แก้ไขตามคำแถลงของรัฐมนตรีเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ส่วนรายละเอียดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีนั้นให้กำหนดโดยกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงพาณิชย์ และประกาศกรมทะเบียนการค้า เพื่อให้สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์เศรษฐกิจและการค้าลอคจนวิวัฒนาการทางการบัญชีในประเทศ ข้อกำหนดในประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 จะได้อธิบายโดยละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชี

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี เช่น ประมวลรัษฎากรพุทธศักราช 2481 ก็ได้มีบทบัญญัติการปฏิบัติในด้านการบัญชีเพิ่มเติมจากกฎหมายการบัญชี พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติประกันชีวิตและพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และกฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ที่ออกตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องกำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 (8) แห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2515 ซึ่งได้มีการกำหนดแบบของงบดุลและงบกำไรขาดทุนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำงบการเงินสำหรับธุรกิจแต่ละประเภทนั้น

ข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีในประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีซึ่งมีผลบังคับให้ธุรกิจประเภทที่กำหนดไว้ต้องจัดทำบัญชีตามบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 ประมวลรัษฎากร และกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งบัญญัติไว้สำหรับเฉพาะธุรกิจกฎหมายแต่ละฉบับมีสาระสำคัญที่สอดคล้องกันและเป็นข้อกำหนดชั้นต่ำสำหรับธุรกิจในการจัดทำบัญชีและงบการเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทบัญญัติของกฎหมายนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีไว้บังคับเฉพาะบริษัทจำกัดเท่านั้น และเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำบัญชีและงบดุลอย่างกว้าง ๆ สรุปได้ดังนี้คือ

1. สมุด และบัญชี

มาตรา 1206 บัญชีเกี่ยวกับการบันทึกการบัญชีได้ดังนี้

กรรมการบริษัทต้องจัดทำบันทึกการบัญชีต่อไปนี้ตามความจริง

- (1) จำนวนเงินที่บริษัทได้รับและจ่ายไป รวมทั้งรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายเงินนั้น

(2) สิทธิและหนี้สินของบริษัท

การบันทึกรายการบัญชีตามความจริงนี้ กฎหมายมิได้ระบุให้ต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชี ดังนั้นบริษัทจำกัจะทำบัญชีตามหลักการบัญชีอย่างไรก็ได้ เช่น เกณฑ์เงินสด เกณฑ์หึ่งรับหึ่งจ่าย เป็นต้น นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้กำหนดวิธีทำการทำบัญชี แต่บริษัทจำกัต้องทำบัญชีตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 ซึ่งจะกล่าวในตอนต่อไป

2. งบดุลและรายงาน

มาตรา 1196 - 1199 บัญญัติเกี่ยวกับการทำงบดุลและรายงานดังนี้

2.1 กรรมการบริษัทต้องจัดให้มีการทำงบดุลอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกกรอบสิบสองเดือน กล่าวคือ สิ้นระยะเวลาบัญชีสิบสองเดือนอันเป็นรอบปีทางบัญชีของบริษัท

งบดุลต้องมีรายการย่อแสดงสิทธิและหนี้สินกับบัญชีกำไรขาดทุน

2.2 งบดุลของจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบแล้วเสนอที่ประชุมใหญ่เพื่ออนุมัติภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ระบุในงบดุล สำนักงบดุลต้องจัดส่งไปยังผู้ถือหุ้นบริษัทล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 3 วัน และต้องปิดงบดุลไว้โดยเปิดเผยในสำนักงานของบริษัท

2.3 กรรมการของบริษัทต้องเสนอรายงานการดำเนินงานของบริษัทในรอบปีที่ผ่านมาว่าได้ผลประการใดบ้าง พร้อมกับการเสนองบดุลต่อที่ประชุมใหญ่

2.4 กรรมการของบริษัทต้องนำสำนักงบดุลซึ่งได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ ไปยังนายทะเบียนภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับอนุมัติในงบดุล

ข้อกำหนดเกี่ยวกับงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้แสดงรายการย่อของสิทธิและหนี้สิน แต่ไม่ใคร่ระบุว่าต้องแสดงตามรูปแบบเช่นไร แต่อย่างไรก็ตาม ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 ได้กำหนดมาตรฐานงบการเงินซึ่งมีแบบ

รายการขอของงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนซึ่งได้บังคับให้บริษัทต้องจัดทำตามแบบมาตรฐาน
งบการเงินนี้ด้วย นอกจากนี้ประมวลกฎหมายนี้ก็มีใ้กระนูให้มีการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน
อย่างเพียงพอด้วย

3. การสอบบัญชี

มาตรา 1208 - 1214 บัญญัติเกี่ยวกับการสอบบัญชีไว้ดังนี้

- 3.1 กำหนดให้มีการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีในการประชุมตั้งบริษัท และให้
ที่ประชุมสามัญประจำปีต้องเลือกผู้สอบบัญชีทุกปี ผู้สอบบัญชีที่พ้นวาระ
จะถูกเลือกเป็นผู้สอบบัญชีอีกก็ได้
- 3.2 ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทก็ได้ แต่ผู้มีส่วนได้เสียในกิจการงาน
ของบริษัท เช่น กรรมการ ตัวแทน หรือลูกจ้างของบริษัทในเวลา
ที่ยังดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานจะรับแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีไม่ได้
- 3.3 กำหนดให้ที่ประชุมใหญ่กำหนดค่าสอบบัญชี
- 3.4 ถ้าผู้สอบบัญชีว่างลง ให้กรรมการนัดประชุมวิสามัญเลือกตั้งผู้สอบ
บัญชีแทนตำแหน่งที่ว่าง
- 3.5 ถ้ามีใ้ใ้มีการเลือกตั้งตามข้อ 3.4 ให้ผู้ถือหุ้นมีจำนวนไม่น้อยกว่า
หาคณรองขอใ้ศาลตั้งผู้สอบบัญชีประจำปีนั้น พร้อมทั้งกำหนดค่าสอบ
บัญชีด้วย
- 3.6 ผู้สอบบัญชีมีสิทธิเข้าตรวจสอบสมุดและบัญชีของบริษัทในเวลาอันสมควร
ใ้ทุกเมื่อ และมีสิทธิใ้ใ้ตามสอบสวนกรรมการหรือบุคคลซึ่งเป็นตัวแทน
หรือ ลูกจ้างของบริษัทใ้ใ้ในส่วนที่เกี่ยวกับสมุดบัญชีนั้น
- 3.7 ผู้สอบบัญชีต้องทำรายงานการสอบบัญชีเสนอที่ประชุมผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับ
งบดุล และบัญชีของบริษัท และต้องแถลงไว้ในรายงานนั้นว่าตนเห็นว่า
งบดุลนั้นใ้ใ้ทำโดยถูกต้องแสดงใ้ให้เห็นการงานของบริษัทตามที่ใ้เป็นอยู่
จริงและถูกต้องหรือไม่

เพื่อความคุ้มครองให้ผู้สอบบัญชีได้ออกความเห็นในงบการเงินให้เป็นที่ยอมรับได้ จึงได้มีพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี มีอำนาจหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในการสั่งพักเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ออกข้อบังคับร่างหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอ การออก การต่ออายุและการออกใบแทนใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ให้คำปรึกษาและแนะนำในการศึกษาวิชาชีพสอบบัญชี นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดบรรพชาของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและมาตรฐานการสอบบัญชีไว้อย่างกว้าง ๆ อีกด้วย

อนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชีกำหนดห้ามไม่ให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินในกิจการที่ตนมีส่วนได้เสียไม่ว่าเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ถือหุ้นไม่ได้จึงขัดกับข้อกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. การชำระบัญชี

มาตรา 1255 - 1256 บัญญัติเกี่ยวกับการชำระบัญชีดังนี้

เมื่อห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด เลิกกิจการจะต้องจัดให้มีการชำระบัญชีตามกฎหมาย และผู้ชำระบัญชีต้องจัดทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เลิกกิจการ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วเสนอที่ประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอนุมัติก่อนดำเนินการชำระบัญชีกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวิธีการของกฎหมายต่อไป

5. บทกำหนดโทษ

5.1 พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ ได้กำหนดความผิดทางแพ่งและทางอาญาเกี่ยวกับการบัญชีดังนี้

5.1.1 บริษัทจำกัดใดไม่จัดทำบัญชี หรือไม่จัดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบบัญชี หรือไม่เสนอบัญชีให้ที่ประชุมใหญ่อนุมัติ หรือไม่ส่งสำเนาบัญชีต่อผู้ถือหุ้น หรือไม่มีสำเนาบัญชีปิดไว้อย่างเปิดเผยใน

สำนักงาน บริษัทที่มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และบุคคลผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทที่มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาทด้วย

- 5.1.2 กรรมการของบริษัทจำกัดไม่ส่งสำเนาบัญชีตอนนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท หรือไม่จัดให้มีบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท
- 5.1.3 ผู้สอบบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัดรับรองงบดุลหรือบัญชีที่ไม่ถูกต้อง หรือทำรายงานเท็จ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 5.1.4 บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด กระทำหรือยินยอมให้บุคคลอื่นกระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ทำให้เสียหาย ทำลาย เปลี่ยนแปลง ทักทอน หรือปลอมบัญชี เอกสารหรือหลักประกันของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือที่เกี่ยวข้องกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท
- (2) ลงข้อความเท็จหรือไม่ลงข้อความสำคัญในบัญชี หรือเอกสารของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือเกี่ยวข้องกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

ถ้าการกระทำหรือยินยอมให้บุคคลอื่นกระทำเพื่อทำให้ห้างหุ้นส่วนบริษัทผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นขาดผลประโยชน์อันควรได้ ย่อมมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- 5.2 ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษของการเปิดเผยความลับของผู้สอบบัญชีผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มี

หน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษกร คนจำหน่ายยา นางคหกรรมกร ผู้พยาบาล นักมวย หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบ บัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผย ความลับในประการอันน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ย่อมมี ความผิดของระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพัน บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวเปิดเผยความลับของผู้อื่น อันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาจากการศึกษาอบรม ในประการที่น่าจะก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ย่อมต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 285

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการทำบัญชีที่กำหนดการทำ บัญชีเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ และกฎหมายนี้ยังใช้บังคับครอบคลุมถึง บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และนิติบุคคล จดทะเบียนในต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจประเภทที่กฎหมายนี้กำหนดให้ต้องทำบัญชีตาม บทบัญญัติของคณะปฏิวัติฉบับนี้

สาระสำคัญของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 285 มีดังนี้คือ⁴

1. จุดมุ่งหมายของประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้
  1. เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการบัญชีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทางเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ และระบบบัญชีที่ได้วิวัฒนาการ อย่างรวดเร็ว

⁴ ประยูร เดสิงศรี, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยการบัญชี (พระนคร: โรงพิมพ์ ขวนพิมพ์, 2518), หน้า 3.

2. เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า
3. เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร
2. ธุรกิจที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำบัญชี
  - 2.1 การขายสินค้าทุกชนิด และทุกทอดที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.2 ซื้อขายที่ดิน
  - 2.3 การขายทอดตลาด
  - 2.4 โรงแรมหรือภัตตาคารจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.5 นายหน้าหรือตัวแทนที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.6 รับขนโดยโซ่ยานพาหนะซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องจักร หรือรับขนทางทะเล
  - 2.7 ธนาคารพาณิชย์ รับแลกเปลี่ยนเงินตรา ซื้อขายตั๋วเงิน เครดิตฟองซิเอร์ โภยกวน โรงรับจำนำ หรือให้กู้ยืมเงินโดยจัดหาเงินทุนจากประชาชน
  - 2.8 ประกันภัย
  - 2.9 เก็บของในคลังสินค้า
  - 2.10 การไฟฟ้าหรือประปา
  - 2.11 การแสดงภาพยนตร์ คนตรี ละคร ลิเก รำวง จั้ว หรือการแสดงอื่นที่จัดขึ้นเพื่อเก็บเงินจากผู้เข้าดูหรือผู้เช่าซึ่งมีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.12 การเล่นหรือกีฬาประเภทโบว์ลิ่ง บิลเลียด สระว่ายน้ำ สนามกอล์ฟ หรือลานสะเกต ที่จัดขึ้นเพื่อเก็บเงินจากผู้มีส่วนเข้าร่วมในการนั้นที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.13 ให้เช่าทรัพย์สินหรือให้เช่าทรัพย์สินที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.14 รับจ้างทำของทุกชนิดที่มีรายได้ตั้งแต่สามหมื่นบาทต่อปีขึ้นไป
  - 2.15 สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
  - 2.16 ธุรกิจอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

005432

3. ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมาย

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมายได้แก่ บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ จกทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย ของต่างประเทศ ซึ่งประกอบธุรกิจที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กำหนด ให้มีการจัดทำบัญชี

ในกรณีผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ผู้จัดการ ของห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นมีหน้าที่จัดทำบัญชี

ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีมีส่วนงานสาขา ผู้มีหน้าที่จัดการสาขานั้น เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

จะเห็นว่า บุคคลซึ่งมีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมายนั้นมีอิสระบัญชี พนักงานบัญชี หรือผู้รับจ้างทำบัญชี แต่หมายความถึงบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของ กิจการนั้น ๆ ทั้งนี้ เจ้าของกิจการนั้นจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ก็แล้วแต่กรณี

4. หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมาย สรุปได้ดังนี้

4.1 ต้องจัดให้มีการทำบัญชีให้ถูกต้องตามประเภทและชนิดที่กฎหมายกำหนดไว้

4.2 ต้องจัดให้มีการลงรายการในบัญชีโดยมีข้อความ รายการ และองภายใน ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด และต้องลงรายการบัญชีดังกล่าวด้วยหมึก พิมพ์ดีด หรือตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ถ้าลงเป็นภาษาต่างประเทศต้องมี ภาษาไทยกำกับ

4.3 ต้องปิดบัญชีภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งต้องจัดทำบัญชีและ บัญชีกำไรขาดทุน โดยมีรายการย่อตามที่กฎหมายกำหนด และต้องจัดให้ มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบดุลด้วย

4.4 ต้องเก็บรักษารับบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ ณ สถานที่ประกอบ ธุรกิจ และเก็บไว้มีกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนด หากสูญหายหรือ

เสียหายก็ต้องแจ้งต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชีภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

4.5 ต้องส่งมอบบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีแก่สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชี เมื่อเลิกประกอบธุรกิจ

4.6 ต้องไม่ลงรายการเท็จในบัญชี หรือแก้ไขบัญชี หรือเอกสารประกอบการลงบัญชีให้ผิดความจริง หรือละเว้นลงรายการในบัญชี ตลอดจนต้องไม่ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ ซึ่งบัญชี หรือเอกสารประกอบการลงบัญชี

ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเป็นนิติบุคคล ถ้านิติบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น มีความผิดต้องได้รับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

อนึ่ง ถ้ากรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล ซึ่งให้สมุดบัญชี หนังสือนำบัญชี หรือบุคคลใดกระทำความผิด 4.6 บุคคลผู้สั่งการนั้นย่อมมีความผิด จะอ้างว่าตนมิได้เป็นผู้ลงรายการในบัญชี จึงไม่ควรมีความผิดนั้นไม่ได้

5. บัญชีที่ต้องจัดทำตามกฎหมาย

การพิจารณาว่าผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีจะต้องจัดทำบัญชีใดบ้าง มีหลักเกณฑ์พิจารณา 2 ประการ คือ

- (1) ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีนั้นเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล
- (2) ธุรกิจที่ประกอบเป็นธุรกิจประเภทใด

ดังนั้น บุคคลซึ่งมีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมายจะต้องจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามประเภทและชนิดที่กฎหมายกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

5.1 บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจขายสินค้าโดยมิได้เป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออก หรือประกอบธุรกิจประเภทอื่นที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีตามข้อ 2.2 ถึง 2.16 ต้องจัดทำบัญชีเงินสดเท่านั้น

5.2 บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบธุรกิจขายสินค้าโดยเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้าในราชอาณาจักร หรือผู้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งสินค้าใดก็ตาม ต้องจัดทำบัญชี 2 ประเภท คือ

(1) บัญชีเงินสด

(2) บัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง

5.3 ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งประกอบธุรกิจขายสินค้า หรือซื้อขาย ที่ดินต้องจัดทำบัญชีประเภทและชนิดต่อไปนี้

(1) บัญชีเงินสด

(2) บัญชีรายวันซื้อ

(3) บัญชีรายวันขาย

(4) บัญชีแยกประเภททรัพย์สิน

(5) บัญชีแยกประเภทรายได้รายจ่าย

(6) บัญชีรายวันและแยกประเภทอื่นตามความจำเป็นแก่การบันทึก รายการของธุรกิจให้ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักการบัญชีคู่ เสนอกรณีที่มีการซื้อเชื่อ ขายเชื่อ หรือรายการโอนบัญชี ก็ต้องจัดทำบัญชีแยกประเภททุกชนิดและเจ้าหน้าที่รายวันทั่วไป

(7) บัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง

5.4 ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด และนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งประกอบธุรกิจที่กำหนด นอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ 5.3 ต้องจัดทำบัญชีตามประเภทและชนิดต่อไปนี้

(1) บัญชีเงินสด

- (2) บัญชีแยกประเภททรัพย์สิน
- (3) บัญชีแยกประเภทรายได้รายจ่าย
- (4) บัญชีรายวันและบัญชีแยกประเภทอื่นตามความจำเป็นแก่การ
บันทึกรายการธุรกิจให้ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักการบัญชีคู่
เช่น กรณีธุรกิจมีลูกหนี้และเจ้าหนี้ หรือมีรายการโอนทางบัญชี
จะต้องจัดทำบัญชีแยกประเภทลูกหนี้ เจ้าหนี้ และสมุดรายวันทั่วไป
6. แบบบัญชีที่ต้องจัดทำตามกฎหมาย
บัญชีที่ต้องจัดทำตามกฎหมายจะวางรูปแบบหรือกำหนดแบบอย่างใดก็ได้ตามความ
จำเป็น และความเหมาะสมของกิจการแต่ละประเภท แต่ต้องระวังให้สอดคล้อง
กับประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่อง กำหนดข้อความและรายการที่ต้องมีใน
บัญชี
7. ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชี
ข้อความและรายการที่กำหนดในกฎหมายมีดังนี้
- 7.1 หน้าบัญชี
บัญชีที่จัดทำไม่ว่าจะเป็นประเภทหรือชนิดใด ต้องมีตัวเลขไทยหรือ
อารบิก หรืออักษรไทย ลำดับหน้าบัญชีไว้ทุกหน้า ไม่ว่าบัญชีที่จัดทำจะเป็น
สมุดบัญชี แผนบัตริ หรือใบปลิวก็ตาม
- 7.2 ข้อความที่ปกสมุดบัญชีหรือใบปะหน้า
ข้อความที่กำหนดในปกสมุดบัญชี หรือใบปะหน้ามีดังนี้ คือ
- (1) ต้องระบุชื่อบุคคลที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี ถ้าเป็นนิติบุคคลให้ระบุ
ชื่อนิติบุคคล ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาต้องระบุชื่อหรือยี่ห้อการค้า
หรือระบุชื่อบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของในกรณีไม่มีชื่อหรือยี่ห้อ เพื่อ
ประโยชน์ในการควบคุมมิให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีปฏิบัติด้วยความ
รับผิดชอบ
- (2) ต้องระบุประเภทหรือชนิดของบัญชีที่จัดทำ

- (3) ต้องมีตัวเลขไทยหรืออารบิก หรืออักษรไทย ลำดับเดิมบัญชีแต่ละประเภท ถ้าสมุดบัญชีที่ท้องไขมีมากกว่าหนึ่งเล่ม จะลำดับติดต่อกันเป็นปี ๆ หรือตลอดไปจนเลิกกิจการก็ได้ และควรระบุ พ.ศ. ไว้ด้วย

7.3 การลงรายการบัญชี

ตามที่กำหนดในประกาศกรมทะเบียนการค้า สรุปได้ดังนี้

ก. ข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับการลงรายการในบัญชี

(1) ต้องลงเป็นภาษาไทย ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีภาษาไทยกำกับ ในกรณีที่ทำบัญชีด้วยเครื่องจักร การลงรายการบัญชีจะเป็นรหัสก็ได้ แต่ต้องส่งความหมายของรหัสที่เป็นภาษาไทยต่อสำนักงานกลางบัญชี หรือสำนักงานบัญชี

อนึ่ง การมีภาษาไทยกำกับมิได้หมายความว่าต้องแปลคำต่อคำ แต่ระบุให้ทราบว่า รายการที่ลงบัญชีเป็นรายการอะไร หรือหมายความว่าอะไรก็เป็นการเพียงพอ

(2) ต้องเขียนด้วยหมึกหรือสีพิมพ์ที่คงหรือที่พิมพ์

ข. การลงรายการในบัญชีเงินสด

การลงรายการในบัญชีเงินสดต้องลง วัน เดือน ปี เลขที่ใบสำคัญรายละเอียดยการรับจ่ายเงิน และจำนวนเงิน รวมทั้งเงินฝากธนาคาร และถอนเงินจากธนาคารสำหรับรายละเอียดยการรับจ่ายเงิน ถ้ามีรายละเอียดยในใบสำคัญ หรือได้มีการลงรายละเอียดยไว้ในบัญชีรายวันชนิดหนึ่งชนิดใดแล้วจะไม่ลงรายละเอียดยในบัญชีเงินสดอีกก็ได้ โดยลงรายการรับหรือจ่ายเงินประเภทเดียวกันเป็นยอดรวมเพียงรายการเดียวก็ได้ ในกรณีที่จบรวมรายการชนิดเดียวกันเป็นยอดรวมในวันหนึ่ง ๆ เพื่อลงบัญชีเงินสดเป็นรายการเดียว ควรจะมีใบสรุปปะหน้าแสดงยอดรวมทั้งสิ้นไว้ด้วย

ค. การลงรายการในบัญชีรายวันซื้อหรือบัญชีรายวันขาย

กำหนดให้ต้องลงวันที่ เดือน ปี เลขที่ใบสำคัญ รายละเอียด ชนิด ประเภท และจำนวนสินค้า ถ้ามีอยู่ในใบสำคัญ หรือลงในสมุด ทะเบียนใดแล้ว ก็ไม่ต้องลงรายการละเอียดดังกล่าวในบัญชีรายวันซื้อ หรือบัญชีรายวันขายอีก คงลงเพียงยอดรวมสินค้าที่ซื้อขาย และจำนวนเงิน หักสินค้าพอ

ง. การลงรายการในบัญชีรายวันทั่วไป และบัญชีรายวันชนิดอื่น

กำหนดให้ต้องลง วัน เดือน ปี รายการบัญชี และจำนวนเงิน แยกแต่ละรายการ คำว่ารายการบัญชี หมายความว่าถึงข้อความที่จะต้องบันทึก ในให้ทราบว่ารายการนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และเพื่อให้สามารถผ่านรายการ ที่ลงไว้ในบัญชีนั้น ๆ ไปยังบัญชีแยกประเภทได้ถูกต้อง

จ. การลงรายการในบัญชีแยกประเภทลูกหนี้และเจ้าหนี้

กำหนดให้ระบุชื่อลูกหนี้หรือเจ้าหนี้แต่ละคน วัน เดือน ปี รายการ แสดงการกอนหนี้หรือระงับหนี้ และจำนวนเงิน การลงรายการใน บัญชีแยกประเภทลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เป็นการนำเอารายการที่ลงไว้ใน บัญชีเงินสดหรือบัญชีรายวันชนิดต่าง ๆ มาลงในบัญชีลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ เป็นรายตัว ดังนั้นการลงรายการแสดงการกอนหนี้หรือระงับหนี้จึงไม่ต้อง ลงรายละเอียดซ้ำกับข้อความที่ลงไว้ในบัญชีเงินสดหรือบัญชีรายวันอีก คง อ้างชื่อบัญชีเงินสด หรือบัญชีรายวันที่เกี่ยวข้อง และระบุหน้าบัญชีไว้ก็ เพียงพอ

ฉ. การลงรายการในบัญชีแยกประเภททรัพย์สินและบัญชีแยกประเภท รายใครรายจ่าย

กำหนดให้ระบุชื่อบัญชีทรัพย์สินแต่ละชนิดแต่ละประเภท วัน เดือน ปี รายการแสดงการไ้มาหรือจำหน่ายไปซึ่งทรัพย์สิน จำนวนเงิน

สำหรับบัญชีแยกประเภทรายใครรายจ่าย กำหนดให้ระบุชื่อบัญชี รายใครหรือรายจ่ายแต่ละประเภท วัน เดือน ปี ที่มาของรายใครหรือ

รายจ่าย จำนวนเงิน

การลงรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงการไต่มาหรือจำหน่ายทรัพย์สิน หรือรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาแห่งรายได้ รายจ่าย ให้อธิบายปฏิบัติ เช่น เกี่ยวกับการลงรายการในบัญชีแยกประเภททุกหน้า เจ้าพนักงานคือ ระบุบัญชีเงินสดหรือบัญชีรายวันและหน้าบัญชีก็เพียงพอแล้ว

ข. การลงรายการในบัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง

กำหนดให้ลงตามประเภทหรือชนิดของสินค้าที่ซื้อหรือจำหน่ายไป วัน เดือน ปี รายการแสดงการไต่มาหรือจำหน่ายไป และจำนวนสินค้าการลงรายการนั้นไม่ต่างระบุรายละเอียดว่าซื้อจากใคร หรือจำหน่ายผู้ใด ให้ระบุเลขที่ใบสำคัญเกี่ยวกับการซื้อ ขาย หรือจำหน่ายสินค้าออกจากบัญชีจะรวมการซื้อขายสินค้าประเภทหรือชนิดเดียวกันในวันหนึ่ง ๆ แล้วนำมาลงในบัญชีสินค้าในครอบครองก็ได้

ข. การลงรายการในบัญชีต้องลงตามความเป็นจริง

การลงรายการในบัญชีทุกประเภทและทุกชนิดต้องลงตามความเป็นจริง ต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีด้วย นอกจากนี้เอกสารประกอบการลงบัญชีต้องใช้เอกสารที่อธิบายถึงกรรมทะเบียนการค้ากำหนดแต่ขณะนี้ยังไม่มีกำหนดเอกสารประกอบ ดังนั้น เอกสารประกอบการลงบัญชีมีลักษณะใดก็ได้ แต่ต้องเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นตามความเป็นจริง มิใช่เอกสารปลอม

การลงรายการบัญชีต้องลงให้ครบถ้วน การละเว้นการลงรายการบัญชีโดยจงใจเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีอากรมีโทษตามกฎหมาย การที่จะทราบว่าจริงใจหรือไม่ จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงประกอบ เช่น จำนวนเงินและระยะเวลาที่ละเว้นไม่ลงรายการบัญชี ในกรณีทีละเว้นลงบัญชีในเดือนใด และมาลงในเดือนถัดไปอาจไม่ถือว่าจริงใจ แต่มีความผิดในฐานะไม่ลงรายการบัญชีภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่อาจลงรายการบัญชี

ข้ามปีบัญชีการเงิน ให้ถือว่ามิเจตนาละเว้นการลงรายการบัญชี เพราะ
มีผลกระทบกระเทือนต่อกำไรขาดทุนที่จะนำไปเสียภาษีอากร

8. ระยะเวลาที่ลงรายการในบัญชี

กฎหมายกำหนดระยะเวลาที่ลงรายการในบัญชีดังต่อไปนี้

8.1 บัญชีเงินสด บัญชีรายวันซื้อ บัญชีรายวันขาย บัญชีรายวันทั่วไป และบัญชี
รายวันอื่นทุกชนิด ต้องลงรายการในบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 7 วัน
นับแต่วันที่รายการที่จะต้องลงในบัญชีนั้นเกิดขึ้น

8.2 บัญชีแยกประเภททรัพย์สิน บัญชีแยกประเภทรายได้รายจ่าย บัญชีแยก
ประเภทลูกหนี้ บัญชีแยกประเภทเจ้าหนี้ และบัญชีแยกประเภทอื่นต้อง
ลงรายการในบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันสิ้นเดือนที่ได้
ลงรายการนั้นในบัญชีเงินสด บัญชีรายวัน บัญชีรายวันขาย บัญชีรายวัน
ทั่วไป หรือบัญชีรายวันอื่นแล้วแต่กรณี

8.3 บัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง ต้องลงรายการให้แล้วเสร็จภายใน 15
วัน นับแต่วันสิ้นเดือนที่รายการที่จะต้องลงในบัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง
เกิดขึ้น

8.4 บัญชีเงินสด บัญชีแยกประเภททรัพย์สิน และบัญชีแยกประเภทอื่น รวมทั้ง
บัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในครอบครอง ต้องลงรายการยอดคงเหลือในบัญชีเหล่านั้น
๗ วันปิดบัญชีแต่ละงวดให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันปิดบัญชี

9. การปิดบัญชี การจัดทำบัญชี และบัญชีกำไรขาดทุน และการสอบบัญชี

9.1 การปิดบัญชี

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องปิดบัญชีครั้งแรกภายในสิบสองเดือนนับแต่วันที่
มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามกฎหมาย (วันเริ่มประกอบธุรกิจ) การปิดบัญชีครั้ง
แรกจะปิดเมื่อใดภายในระยะเวลาสิบสองเดือนจากวันเริ่มประกอบธุรกิจก็ได้
แต่การปิดบัญชีครั้งต่อ ๆ ไปต้องปิดให้ตรงรอบสิบสองเดือนนับแต่วันปิด
บัญชีครั้งแรก

ถ้าหากมีความประสงค์จะเปลี่ยนรอบบัญชีให้แตกต่างจากรอบสิบสองเดือนก็ต้องขออนุญาตทอสารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจะปิดบัญชีก่อนครบรอบสิบสองเดือนก็ได้ สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีจะอนุญาตให้เปลี่ยนรอบระยะเวลาบัญชีได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมสรรพากร เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร การขออนุญาตเปลี่ยนรอบระยะเวลาบัญชีจะให้เกินสิบสองเดือนไม่ได้ แต่สั้นกว่าสิบสองเดือนได้ การเปลี่ยนรอบระยะเวลาจะต้องมีเหตุผลสำคัญ และจะขอเปลี่ยนบ่อย ๆ ทางราชการจะไม่อนุญาต

คำว่า "ปิดบัญชี" หมายความว่า การปิดบัญชีเพื่อทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการ โดยจัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนตามที่ตั้งปฏิบัติในทางการบัญชี สำหรับผู้จัดทำบัญชีที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่ต้องจัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดให้จัดทำบัญชีแยกประเภททรัพย์สินและรายได้รายจ่ายไว้ คงปิดบัญชีเพื่อหายอดคงเหลือในบัญชีที่จัดทำเท่านั้น

9.2 การยื่นงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน และการตรวจสอบบัญชี

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังต่อไปนี้ คือห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด นิติบุคคลที่กั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ต้องจัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนยื่นต่อสำนักงานกลางบัญชี หรือสำนักงานบัญชี ภายในห้าเดือนนับแต่วันปิดบัญชี

งบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่จัดทำต้องมีรายการย่อตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งแยกประเภทของกิจการต่าง ๆ ออกเป็น 12 บัญชี และมีคำชี้แจงของกรมทะเบียนการค้าเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์กฎหมาย

อนึ่ง งบดุลและงบกำไรขาดทุนเพื่อยื่นต่อสำนักงานกลางบัญชี และสำนักงานบัญชีต้องมีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองด้วย

9.3 การจัดทำบัญชีกำไรขาดทุนของบริษัทจำกัด

บริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ต้องส่งงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานบัญชี แต่ต้องส่งต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท งบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่จัดทำขึ้นต้องมีรายการตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเช่นกัน และต้องมีผู้สอบบัญชีตรวจสอบ และลงลายมือชื่อรับรอง

10. การเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

10.1 สถานที่เก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

บัญชีที่จัดทำขึ้นตามกฎหมายและเอกสารประกอบการลงบัญชีต้องเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ประกอบธุรกิจ ในขณะนี้ยังไม่กำหนดให้เก็บรักษาไว้สถานที่อื่น

10.2 ระยะเวลาเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

บัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปีนับแต่วันปิดบัญชี หรือจนกว่าจะเลิกกิจการ และส่งมอบบัญชีและเอกสารนั้นแก่สารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชีในกรณีร้านค้าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่จดทะเบียนในต่างประเทศ หรือส่งมอบแก่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทในกรณีบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญเลิกกิจการและชำระบัญชีตามกฎหมายเสร็จสิ้นแล้ว

ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการบัญชีมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีแล้ว จะขออนุญาตต่อสารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี ไม่เก็บรักษาบัญชีนั้นต่อไปได้ การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เฉพาะเรื่องเอกสารประกอบการลงบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีจะ
ขออนุญาตไม่เก็บรักษาก็ได้ ตามกฎเกณฑ์ต่อไปนี้

(1) ต้องเก็บรักษาเอกสารประกอบการลงบัญชีนั้นมาแล้วไม่น้อย
กว่าห้าปีนับจากวันปิดบัญชี หรือวันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในบัญชีเงินสด
ในกรณีไม่มีการปิดบัญชี

(2) ทัดตอขอหนังสือจากกรมสรรพากร เพื่อแสดงว่าได้ชำระภาษี
ครบถ้วนแล้ว

(3) คำเป็นการโฆษณาความประสงค์ที่จะไม่เก็บรักษาเอกสาร
ประกอบการลงบัญชีในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยเป็นเวลาติดต่อกัน
ไม่น้อยกว่าห้าวัน

(4) เมื่อคำเป็นการดังกล่าวแล้ว จึงยื่นขออนุญาตต่อสารวัตรใหญ่
บัญชี หรือสารวัตรบัญชี ตามแบบของสำนักงานกลางบัญชี

เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะทำลายเอกสารประกอบการลงบัญชี
สำหรับปีที่ขออนุญาตได้

10.3 บัญชีหรือเอกสารประกอบการลงบัญชีสูญหายหรือเสียหาย

ในกรณีที่บัญชีหรือเอกสารประกอบการลงบัญชีสูญหายหรือเสียหาย
ในระหว่างที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องเก็บรักษาไว้ตามกฎหมาย ผู้มี
หน้าที่จัดทำบัญชีต้องแจ้งต่อสำนักงานกลางบัญชี หรือสำนักงานบัญชี
ถึงการสูญหายนั้นตามแบบที่อธิบดีกรมทะเบียนการค้ากำหนด ภายใน
สิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบหรือควรทราบถึงการสูญหายหรือเสียหายนั้น

การสูญหายหรือเสียหายต้องเป็นเหตุสุดวิสัย มิใช่ผู้มีหน้าที่จัดทำ
บัญชีจงใจทำให้สูญหายหรือทำให้เสียหาย เพื่อทำลายหลักฐานการลง
บัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

10.4 การทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น หรือสูญหาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการ
ลงบัญชีไว้ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย พร้อมทั้งจะให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ
ได้ทุกขณะทั้งในค่านปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี ประมวลระเบียบการ
กฎหมายอื่น หากผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี หรือผู้ใดก็ตามจงใจทำให้บัญชีหรือ
เอกสารประกอบการลงบัญชีเสียหาย สูญหายหรือไร้ประโยชน์ หรือ
ซ่อนเร้นบัญชี เงิน เผาหรือนำไปซุกซ่อน ย่อมมีความผิดตามกฎหมาย

11. การเลิกประกอบธุรกิจ และการส่งมอบบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี
ผู้ที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลตามกฎหมายต่าง
ประเทศ ถ้าเลิกประกอบธุรกิจโดยเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย จะต้องส่งมอบ
บัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีแก่สารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี
ภายใน 90 วันนับแต่วันเลิกธุรกิจ หากไม่สามารถส่งมอบบัญชีและเอกสาร
ประกอบการลงบัญชีภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จะขออนุญาตขยายเวลา
ออกไปอีกก็ได้ตามสมควร

บัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีส่งมอบไว้
ดังกล่าวข้างต้น สารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี มีหน้าที่เก็บรักษาไว้
เป็นเวลาห้าปี หรือจนกว่าจะครบกำหนดเวลาสิบปีของบัญชีและเอกสาร
ประกอบการลงบัญชีนั้น แล้วแต่ระยะเวลาใดจะสั้นกว่า

12. สำนักงานกลางบัญชี สำนักงานบัญชี สารวัตรใหญ่บัญชี และพนักงานเจ้า
หน้าที่

12.1 สำนักงานกลางบัญชี เป็นสำนักงานอยู่ในกรมทะเบียนการค้า
กระทรวงพาณิชย์ มีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี
ทั่วราชอาณาจักร

12.2 สำนักงานบัญชี เป็นสำนักงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์จัดตั้ง
ขึ้นเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ
ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคแล้วแต่กรณี

กำหนดให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด เป็นสำนักงานบัญชี เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีในท้องที่ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ

กำหนดให้กองควบคุมบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า เป็นสำนักงานบัญชีในท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ

- 12.3 สารวัตรใหญ่บัญชี ได้แก่อธิบดีกรมทะเบียนการค้า
 สารวัตรบัญชี ได้แก่หัวหน้ากองควบคุมบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า และพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด
 พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ข้าราชการตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไปในกองควบคุมบัญชีธุรกิจ และในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกแห่ง

สำนักงานบัญชีทุกแห่งขึ้นตรงต่อสำนักงานกลางบัญชี กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของสารวัตรใหญ่บัญชี สารวัตรบัญชี และพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันผู้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

13. การกำหนดโทษ

- 13.1 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่จัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และปรับอีกไม่เกินวันละสองร้อยบาท จนกว่าปฏิบัติให้ถูกต้อง
- 13.2 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่ปฏิบัติตามประกาศของอธิบดีในเรื่อง
- (1) ชนิดของบัญชีรายวัน หรือบัญชีแยกประเภท
  - (2) ซักความและรายการที่ต้องมีในบัญชี
  - (3) ระยะเวลาที่ต้องลงรายการในบัญชี
  - (4) เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี

(5) การประทับตราของสำนักงานบัญชี

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และปรับอีกไม่เกินวันละ

ห้าสิบบาทจนกว่าจะปฏิบัติถูกต้อง

13.3 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีใด

(1) ไม่ลงบัญชีเป็นภาษาไทย หรือมีภาษาไทยกำกับ

(2) ไม่เขียนด้วยหมึกหรือคึกคิมพ์ หรือตีพิมพ์

(3) ในกรณีเป็นห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน นิติบุคคลตั้งขึ้นโดยกฎหมายต่างประเทศ ไม่จัดทางบดุล และบัญชีกำไรขาดทุนยื่นต่อสำนักงานบัญชี ภายในห้าเดือนนับจากวันปิดบัญชี

(4) ไม่เก็บบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีในสถานที่ประกอบธุรกิจ

(5) ไม่เก็บรักษาบัญชีและเอกสารไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี นับจากวันปิดบัญชี หรือไม่ขออนุญาตทำลายเมื่อเก็บบัญชีและเอกสารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(6) ไม่แจ้งการสูญหายหรือเสียหายของบัญชีและเอกสารต่อสำนักงานกลางบัญชี หรือสำนักงานบัญชี ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบ หรือควรทราบ

(7) เมื่อเลิกประกอบธุรกิจไม่ส่งมอบบัญชีและเอกสารการลงบัญชี แก่สารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี ภายในเก้าสิบวัน

มีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

13.4 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ไม่ปิดบัญชีครั้งแรกภายในรอบสิบสองเดือนนับแต่วันที่ มีหน้าที่จัดทำบัญชี และปิดบัญชีครั้งหนึ่งทุกรอบสิบสองเดือน นับแต่วันปิด บัญชีครั้งก่อน มีโทษถูกปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

13.5 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเป็นบริษัทจำกัด ไม่จัดทางบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน ตามรายการข้อยกเว้นในกฎกระทรวง มีโทษถูกปรับไม่เกินสองพันบาท

- 13.6 ผู้ใดชักชวนหรือไม่ให้ความสะดวกแก่สารวัตรใหญ่บัญชี สารวัตรบัญชี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ หรือไม่มาให้ถ้อยคำ เกี่ยวกับการบัญชี การเก็บรักษาบัญชี และเอกสารประกอบการลงบัญชี หรือไม่ส่งบัญชีมาเพื่อตรวจสอบ มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 13.7 ผู้ใดเปิดเผยข้อความใด ๆ ซึ่งทราบหรือได้มาเนื่องจากการปฏิบัติ ตามหน้าที่ในการตรวจสอบ โดยไม่ได้มีอำนาจให้เปิดเผยโดยชอบ ด้วยกฎหมายมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 13.8 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ทำบัญชี เป็นนิติบุคคลผู้ใดทำความผิดเพราะไม่จัดทำ บัญชี หรือไม่จัดทำงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่มีรายการย่อตาม กฎหมายเป็นต่องานกลางบัญชี หรือสำนักงานบัญชี ภายในห้าเดือน นับแต่วันปิดบัญชี หรืองบดุลไม่มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบ หรือไม่จัดเก็บ บัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ ณ สถานที่ประกอบธุรกิจ หรือไม่ส่งมอบบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีให้กับสารวัตรใหญ่ บัญชี หรือสารวัตรบัญชีภายใน 90 วัน กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคล ต้องระวาง โทษ เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ว่า ตนมิได้มีส่วนในการกระทำผิดของนิติบุคคลนั้นด้วย
- 13.9 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ขอนเร้น หรือทำให้เสียหาย หรือไร้ ประโยชน์ซึ่งบัญชี หรือเอกสารประกอบการลงบัญชี ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- 13.10 ผู้ใดลงรายการเท็จในบัญชี แก้อับบัญชี หรือเอกสารประกอบการ ลงบัญชีเพื่อให้เกิดความจริง หรือละเว้นการลงรายการบัญชี ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือ

ทั้งจำทั้งปรับ

คำว่า "ผู้ใด" หมายถึง กรรมการ ผู้จัดการ ผู้รับผิดชอบในการ
ดำเนินกิจการ สมุหบัญชี พนักงานบัญชี และผู้รับจ้างทำบัญชี

14. แผนงบการเงินมาตรฐาน

โดยเหตุที่กระทรวงพาณิชย์เล็งเห็นความสำคัญในการมีมาตรฐานงบ
การเงินที่เป็นแนวเดียวกันเพื่อเป็นประโยชน์ในการยกระดับมาตรฐาน
การบัญชีอันจะมีส่วนในการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์และเป็นประโยชน์ในการจัด
เก็บภาษีอากร ดังนั้นจึงออกกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2519) ลงวันที่
24 พฤศจิกายน 2519 มีผลบังคับสำหรับงบการเงินที่ทำขึ้นภายหลัง 31
 ธันวาคม 2519 กำหนดให้มีแบบรายการย่อยของงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุน
ออกเป็น 12 บัญชี ควบกัน คือ⁵

บัญชีที่ 1	ใช้สำหรับ	ทางหุ้นส่วนจดทะเบียน
บัญชีที่ 2	ใช้สำหรับ	บริษัทที่ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์
บัญชีที่ 3	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิต และบริษัท จำกัดที่ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย
บัญชีที่ 4	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจเงินทุน
บัญชีที่ 5	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์
บัญชีที่ 6	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์
บัญชีที่ 7	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
บัญชีที่ 8	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจเก็บของในคลังสินค้า
บัญชีที่ 9	ใช้สำหรับ	บริษัทจำกัดอื่นนอกจากธุรกิจที่กล่าวมาแล้วในบัญชี ที่ 2 ถึง 8

⁵ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 93 ตอนที่ 158 ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 29 ธันวาคม
2519, หน้า 1.

บัญชีที่ 10 ใช้สำหรับ

บัญชีที่ 11 ใช้สำหรับ

บัญชีที่ 12 ใช้สำหรับ

ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสาขาของธนาคารต่างประเทศ

บริษัทประกันชีวิตที่เป็นสาขาของบริษัทประกันชีวิต

ต่างประเทศและบริษัทประกันวินาศภัยที่เป็นสาขา

ของบริษัทประกันวินาศภัยต่างประเทศ

นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบ

ธุรกิจอื่น

อนึ่ง ถ้าธุรกิจใดไม่มีรายการขอใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนี้ ก็ไม่ต้องแสดง
รายการนั้น

ตัวอย่างแบบมาตรฐานงบการเงินบัญชีที่ 9 ตามกฎกระทรวงพาณิชย์ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2519)
รายการย่อของงบดุล

สินทรัพย์

1. สินทรัพย์หมุนเวียน
    - 1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร
    - 1.2 เงินลงทุนระยะสั้น
    - 1.3 ลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับ
หัก หนี้สงสัยจะสูญ
ลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับสุทธิ
    - 1.4 เงินใหญ่ยืมแก่บริษัทในเครือและบริษัทร่วม
    - 1.5 สินค่างดเหลือ
    - 1.6 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น
  2. ลูกหนี้และเงินใหญ่ยืมแก่กรรมการและลูกจ้าง
  3. เงินลงทุนและเงินใหญ่ยืมแก่บริษัทในเครือ บริษัทร่วม และบริษัทอื่น
  4. ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์
  5. สินทรัพย์อื่น
- รวมสินทรัพย์

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

1. หนี้สินหมุนเวียน
  - 1.1 เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากธนาคาร
  - 1.2 เจ้าหนี้การค้าและตัวเงินจ่าย
  - 1.3 เงินปันผลค้างจ่าย
  - 1.4 ส่วนของหนี้ระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี
  - 1.5 เงินกู้ยืมจากบริษัทในเครือและบริษัทร่วม
  - 1.6 หนี้สินหมุนเวียนอื่น

รวมหนี้สินหมุนเวียน

2. เจ้าหนี้และเงินกู้ยืมจากกรรมการและลูกจ้าง
  3. เงินกู้ยืมจากบริษัทในเครือและบริษัทรวม
  4. เงินทุนเสียงฉีพและบำเหน็จ
  5. เงินกู้ยืมระยะยาว
  6. หนี้สินอื่น
    - รวมหนี้สิน
  7. ส่วนของผู้ถือหุ้น
    - 7.1 ทุนเรือนหุ้น
      - 7.1.1 ทุนจดทะเบียน
      - 7.1.2 ทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว
    - 7.2 ส่วนเกินมูลค่าหุ้น
    - 7.3 กำไรสะสม
      - 7.3.1 จัดสรรแล้ว
        - 7.3.1.1 สำรองตามกฎหมาย
        - 7.3.1.2 สำรองอื่น
      - 7.3.2 ยังไม่ได้จัดสรร
- รวมส่วนของผู้ถือหุ้น
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

รายการย่อยของบัญชีกำไรขาดทุน

1. รายได้
  - 1.1 รายได้จากการขาย
  - 1.2 รายได้อื่น
  - รวมรายได้
2. ค่าใช้จ่าย
  - 2.1 ทุนหมุนจ่าย
  - 2.2 ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร
  - 2.3 คอกเบี้ยจ่าย
  - 2.4 ภาษีเงินได้
  - รวมค่าใช้จ่าย

3. กำไรหรือขาดทุนก่อนรายการพิเศษ
4. รายการพิเศษ
5. กำไรหรือขาดทุนสุทธิ
6. กำไรต่อหุ้น
  - 6.1 กำไรก่อนรายการพิเศษ
  - 6.2 รายการพิเศษ
  - 6.3 กำไรสุทธิ

15. การประท้วงตราบัญชี

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 8 (5) และ (6) แห่งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 อธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้ออกประกาศกรมทะเบียนการค้า ฉบับที่ 4 ถึง 6 (พ.ศ.2520) มีสาระสำคัญ คือ

กำหนดให้ธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจขายสินค้าทุกหอคต้องนำบัญชีเงินสด และบัญชีสินค้าในครอบครองไปประท้วงตราที่สำนักงานกลางบัญชี

บุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจขายสินค้า โดยการซื้อสินค้าต้องนำบัญชีเงินสดไปประท้วงตรา แต่ถ้ามูลคลดธรรมดาขายสินค้าโดยเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออก ต้องนำทั้งบัญชีเงินสดและบัญชีสินค้าในครอบครองไปประท้วงตรา

บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจตามที่ระบุในข้อ 2.2 2.3 2.4 2.5 2.6 2.7 (เฉพาะโทยกวน และโรงรับจำนำ) 2.11 2.12 2.13 2.14 และ 2.15 (ที่โคกฉาวไ้วหน้า 18 - 19) ต้องนำสมุดเงินสดไปประท้วงตรา

การประท้วงตรานี้ใช้บังคับเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และประท้วงตรา มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ในกรณีที่ เป็นธุรกิจใหม่ หรือเปลี่ยนบัญชีแทนบัญชีเดิมเดิมที่ประท้วงตราแล้ว และไค้ลงรายการหมด หรือมีการเปลี่ยนบัญชีเมื่อสิ้นรอบบัญชี ที่มีไ้ในวันที่ 31 ธันวาคม หรือมีการเปลี่ยนระบบบัญชี ให้ขอประท้วงตราบัญชีภายในสามสิบวัน นับแต่วันเริ่มประกอบธุรกิจ หรือนับแต่วันไ้ลงรายการครั้งแรกในบัญชีเล่มใหม่ เมื่อจะเปลี่ยนสมุดบัญชี ผู้มีหน้าที่นำบัญชีต้องนำบัญชีเล่มเดิมมาให้ตรวจสอบด้วย

ถ้าบัญชีสูญหายหรือเสียหาย ต้องขอประทับตราบัญชีเล่มใหม่ก่อนลงรายการบัญชี และให้นำบัญชีเล่มเดิมให้กรวยชอมท่วย เว้นแต่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ต้องแสดงข้อเท็จจริงหรือหลักฐานอื่นใดที่แสดงว่าได้ทำบัญชีครบถ้วนก่อนมีการสูญหายหรือเสียหายเกิดขึ้น

ในกรณีที่เปลี่ยนบัญชีเมื่อสิ้นรอบปีบัญชีวันที่ 31 ธันวาคม กฎหมายเปิดโอกาสให้ประทับตราได้นานขึ้น คือ ผู้มีหน้าที่ทำบัญชีที่มีสถานที่ประกอบธุรกิจในเขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดุสิต เขตพญาไท และเขตห้วยขวาง ให้ประทับตราภายในเดือนมิถุนายน ของทุกปี สำหรับเขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก และเขตยานนาวา ภายในเดือนกรกฎาคม ของทุกปี สำหรับเขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และเขตคลองสาน ภายในสิงหาคมของทุกปี สำหรับเขตอื่น ๆ ให้ประทับตราบัญชี ณ ที่ทำการเขตนั้นภายในเดือนกันยายนของทุกปี ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ไปขอประทับตราที่สำนักงานกลางบัญชีภายในเดือนตุลาคมของทุกปี

ถ้าเป็นการลงบัญชีด้วยเครื่องจักรหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่สามารถประทับตราบัญชีได้ภายในกำหนดเวลาข้างต้น ให้ชดเชยต้นและขยายเวลาต่อสารวัตรใหญ่บัญชี หรือผู้ได้รับมอบหมายจากสารวัตรใหญ่บัญชีภายในเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละกรณี และถ้าไม่สามารถนำสมุดบัญชีมาประทับตราที่สำนักงานกลางบัญชีเนื่องจากมีจำนวนมาก จะขอให้เจ้าหน้าที่ไปประทับตราบัญชีที่สถานประกอบธุรกิจก็ได้ ภายในเวลาที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมายของการประทับตราบัญชีก็คือ เพื่อควบคุมให้ธุรกิจทำบัญชีในสมุดบัญชีที่กรมทะเบียนการค้าไว้ทราบแล้ว เพื่อไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสมุดบัญชีและเป็นการเร่งรัดให้ผู้ทำบัญชีต้องทำบัญชีภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการประทับตราบัญชี 2 ประการ คือ

1. ธุรกิจที่มีกฎหมายเฉพาะควบคุมไม่ต้องประทับตราบัญชี คือ ธนาคารพาณิชย์ รับแลกเปลี่ยนเงินตรา ซื้อขายตั๋วเงิน เกร็ดคิดฟองซิเวร์ หรือการกู้ยืมเงินโดยจัดหาทุนจากประชาชน การประกันภัย การเก็บของในคลังสินค้า การไฟฟ้า หรือประปา

2. ธุรกิจต้องนำบัญชีเงินสด และ/หรือบัญชีสินค้าในครอบครองไปประทับตรา

บัญชีเท่านั้น บัญชีอื่น ๆ ไม่ต้องประทับตรา ซึ่งต่างกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2482 ที่ให้ประทับตราบัญชีทุกประเภท

การประทับตราบัญชีนี้ โดยจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงสมุดบัญชี ไม่ให้มีการทำบัญชี 2 ชุดนั้นเป็นสิ่งที่ทำยาก เพราะถ้าธุรกิจจะทำบัญชีให้หนึ่งก็ต้องมีการไตร่ตรองไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะลงรายการบัญชีในสมุดบัญชีที่ประทับตราแล้ว และถ้าไม่มีการตรวจสอบการประทับตราบัญชีอย่างเคร่งครัด ธุรกิจก็ยังคงลงบัญชีล่าช้าได้ เนื่องจากรีบนำสมุดบัญชีไปประทับตราล่วงหน้าไว้ การประทับตราบัญชีจึงอาจไม่ให้เกิดตามจุดมุ่งหมายที่กรมทะเบียนการค้าคาดหวังไว้ดังเช่นในอดีตก็ได้

ประมวลรัษฎากร

รัฐจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยใช้กำไรสุทธิที่ได้จากบัญชีกำไรขาดทุน ซึ่งจัดทำตามกฎหมายการบัญชีเป็นฐานในการคำนวณภาษีเงินได้ แต่เนื่องจากการทำบัญชีตามหลักการบัญชีนั้นสามารถยืดหยุ่นได้ตามความประสงค์ของผู้ทำบัญชี กล่าวคือ ถ้าผู้ทำบัญชีเลือกหลักการบัญชีและวิธีการบัญชีที่ต่างกัน กำไรสุทธิของแต่ละวิธีย่อมต่างกัน เช่น การเลือกใช้อัตราการคำนวณค่าเสื่อมราคาที่แตกต่างกัน การเลือกวิธีการที่ราคาสินค้าคงคลังที่ต่างกัน เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงกำหนดข้อจำกัดบางประการไว้เป็นมาตรฐานให้ธุรกิจถือปฏิบัติ เพื่อผลในการควบคุมการจัดเก็บภาษีอากร ด้วยเหตุนี้กำไรที่ได้จากการทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่ยอมรับทั่วไป จึงอาจต่างจากกำไรสุทธิที่ใช้คำนวณภาษี นอกจากนี้เพื่อสะดวกในการควบคุมการจัดเก็บภาษีอากร และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี และเป็น การบรรเทาภาระของผู้ประกอบธุรกิจรายย่อยจะได้ไม่ต้องจัดทำบัญชีหลายประเภทเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ประมวลรัษฎากรจึงมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการทำบัญชีเป็นการเพิ่มเติมจากกฎหมายว่าด้วยการบัญชี ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้⁶

⁶โรจน์ เลานะพันธ์, บัญชีภาษีอากร (พระนคร : สามเจริญพานิช, 2519),
หน้า 30.

1. ให้อำนาจอธิบดีกรมสรรพากร โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดให้มีสมุดบัญชีพิเศษ และให้ลงข้อความที่ต้องการในสมุดบัญชียุ่่นั้น เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากร

บัญชีที่ต้องจัดทำตามประกาศของอธิบดีกรมสรรพากร มี 2 ประเภท คือ

1.1 บัญชีเกี่ยวกับการควบคุมรายได้หรือรายรับของผู้ประกอบการค้า

รายย่อย

ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร ลงวันที่ 31 มกราคม 2514 กำหนดแบบบัญชีไว้ ดังนี้

บัญชีแสดงรายได้หรือรายรับประจำวัน

ผู้ประกอบการค้าชื่อ.....สถานการค้าชื่อ.....
 ตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่/หมู่.....ถนน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....ทะเบียนการค้าเลขที่.....
 (ถ้าเป็นผู้ประกอบการค้าที่ต้องเสียภาษีการค้า)

พ.ศ.....		จำนวนเงินที่ได้รับในวันหนึ่ง		หมายเหตุ
เดือน	วันที่	บาท	สต.	

ในเดือนนี้มีลูกหนี้ค้างชำระ (เงินเชื่อ) .....บาท

คำอธิบาย

1. ให้กรอกจำนวนเงินก่อนหักรายจ่ายใด ๆ ที่ได้รับรวมทั้งสิ้นเมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ
2. ในวันสิ้นเดือน ให้กรอกจำนวนเงินเหลือที่ลูกหนี้ค้างชำระ (ถ้ามี)
3. บัญชีนี้ใช้บังคับแก่ผู้ประกอบการค้าที่ต้องเสียภาษีการค้า หรือไม่ต้องเสียภาษีการค้า แต่ต้องเสียภาษีเงินได้ แต่ไม่รวมถึง
  - 1) ผู้มีหน้าที่ทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี
  - 2) ผู้ประกอบการค้าของโรงงานยาสูบ ซึ่งโรงงานยาสูบได้ชำระภาษีเงินได้แทนให้แล้ว
  - 3) ผู้ประกอบการค้าสุรา ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ผูกขาดขายส่งได้ชำระภาษีเงินได้แทนให้แล้ว

การทำบัญชีดังกล่าวต้องทำเป็นภาษาไทย ถ้าทำเป็นภาษาต่างประเทศก็
ต้องมีภาษาไทยกำกับ และการลงรายการในบัญชีดังกล่าวต้องลงให้เสร็จภายใน 3 วัน
นับแต่วันที่มียาได้ หรือรายรับแล้ว

บัญชีรายได้หรือรายรับเป็นประจำวันนี้ ให้ถือเป็นบัญชีคุมสินค้าสำหรับ
ผู้ประกอบการค้าที่เป็น

- 1) ผู้ประกอบการค้าแยกย่อย
- 2) ผู้ประกอบการค้าที่ไม่เคยมีรายรับในเดือนใดถึง 5,000 บาทด้วย

1.2 บัญชีควบคุมสินค้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการบางประเภท

ประมวลรัษฎากรกำหนดว่า ผู้ประกอบการค้าที่เป็นผู้ผลิตและมีได้
ยื่นคำร้องขอเสียภาษีการค้าในวันที่ผลิตสินค้า และผู้ส่งออกบางประเภท ต้องมีหน้าที่ทำ
บัญชีคุมสินค้าตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด เพื่อแสดงให้เห็นปริมาณสินค้าที่มี
อยู่ ใต้งาน และจำหน่ายไปเป็นรายวัน โดยต้องลงรายการให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน
ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร ลงวันที่ 31 พฤศจิกายน 2519 กำหนดแบบบัญชีพิเศษ
และบัญชีคุมสินค้าไว้ ดังนี้

บัญชีพิเศษและบัญชีคุมสินค้า

แผนที่.....

ชื่อผู้ประกอบการ.....เลขทะเบียนการค้า.....
 ชื่อ สินค้า .....ชนิด/ขนาด.....ประมาณนับเป็น.....
 วัตถุประสงค์.....

รายการรับ					รายการจ่าย					คงเหลือ			
วัน	เดือน	ปี	ใบสำคัญรับ	ปริมาณ	วัน	เดือน	ปี	ใบสำคัญจ่าย	ปริมาณ	ราคาต้นทุน ต่อหน่วย	ราคาต้นทุน ทั้งสิ้น	ปริมาณ	ราคาต้นทุน ทั้งสิ้น

หมายเหตุ บัญชีพิเศษและบัญชีคุมสินค้าให้ใช้สำหรับผู้ประกอบการค้าประเภทการค้า 1 ทุกชนิด แต่ไม่รวมถึง (7 ค) ซึ่งต้องจัดทำบัญชีตามแบบของกฎหมายว่าด้วยการค้าของเก่าเป็นบัญชีคุมสินค้า และไม่รวมผู้ประกอบการค้าประเภท 2 ชนิด 2 แห่ง บัญชีอัตราภาษีการค้าให้ถือบัญชีที่ต้องจัดทำตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ เป็นบัญชีคุมสินค้า และสำหรับผู้ประกอบการค้าที่อธิบดีกรมสรรพากรอนุมัติให้ทำบัญชีคุมสินค้าตามแบบที่รองชออยู่ก่อนประกาศนี้ให้บังคับใช้แบบนั้นต่อไปได้ อนึ่งการลงรายการต้องให้เสร็จภายใน 3 วัน นับจากเกิดรายการและต้องลงด้วยหมึก พิมพ์ดีด หรือตีพิมพ์

2. กำหนดให้บริษัท ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน และห้างหุ้นส่วนจำกัด เสียภาษีเงินได้จากกำไรสุทธิ ซึ่งได้จากกิจการ หรือเนื่องจากกิจการที่ทำในรอบระยะเวลาบัญชีของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น แต่กำไรสุทธิในที่นี้หมายถึง กำไรทางการบัญชี ปรับปรุงด้วยรายได้ที่ได้รับยกเว้น และรายจ่ายต้องห้ามที่ระบุในมาตรา 65 ทวิ และ 65 ตริ แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว

3. กำหนดให้บริษัทและห้างหุ้นส่วนดังกล่าวตามข้อ 2 ยื่นรายการที่จำเป็นต้องใช้ในการคำนวณภาษีตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดภายใน 150 วัน นับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ทั้งนี้ต้องยื่นงบดุล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน หรือบัญชีรายรับก่อนหักรายจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีดังกล่าวแล้วแต่กรณี พร้อมกับการยื่นแบบรายการเสียภาษีด้วย

4. บัญชีที่ต้องจัดทำตามประมวลรัษฎากรและเอกสารประกอบการลงบัญชีดังกล่าวข้างต้น ต้องเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ที่กำหนดภายในเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่ลงรายการในบัญชี ถ้าประสงค์จะเก็บไว้ที่อื่น ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานประเมินทราบล่วงหน้าเป็นหนังสือ

5. บทกำหนดโทษ

การฝ่าฝืนไม่ทำบัญชีทุกชนิดก็ดี หรือไม่เก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ ณ สถานที่ที่กำหนดภายในเวลา 5 ปีก็ดี อาจต้องรับผิดทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กฎหมายอื่น ๆ

กฎหมายเฉพาะธุรกิจที่อาจจะกระทบกระเทือนความผาสุกของประชาชน ใค้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำงานการเงินไว้ดังนี้ คือ?

⁷สมาคมนักบัญชี ฯ, เรื่องเดิม, หน้า 11.

1. กฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ กฎหมายนี้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศรายการข้อแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันทำงานสุดท้ายของทุกเดือน ตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด และให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศงบดุล และมีบัญชีกำไรขาดทุนภายในสี่เดือนนับแต่วันสิ้นปีธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ และก่อนวันประชุมใหญ่ งบดุลนี้ต้องมีการรับรองของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องเป็นบุคคลที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเห็นชอบ

2. กฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กำหนดให้บริษัทประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ส่งรายงานประจำปีแสดงฐานะการเงินและผลดำเนินงานของกิจการของบริษัทต่อนายทะเบียนสำหรับรอบปีปฏิทินที่ล่วงมาแล้ว ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนดภายใน 180 วัน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน

3. กฎหมายว่าด้วยบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์ กำหนดให้ต้องประกาศงบดุลภายในสี่เดือนนับแต่วันสิ้นปีธุรกิจตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด และมีผู้สอบบัญชีรับรอง ผู้สอบบัญชีนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบ

อนึ่ง ถึงแม้ว่ากฎหมายอื่น ๆ นี้ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับรายการในงบการเงินไว้ต่างหาก แต่เมื่อมีรายการข้อของ งบดุลและมีบัญชีกำไรขาดทุนตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2519) ธุรกิจเหล่านี้ก็ต้องจัดทำงบการเงินตามแบบมาตรฐานงบการเงินที่กระทรวงพาณิชย์ประกาศ ซึ่งไม่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะก่อนที่จะมีการร่างมาตรฐานงบการเงินดังกล่าว กระทรวงพาณิชย์ก็ได้เชิญผู้แทนของหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีมาร่วมให้ความคิดเห็นด้วยแล้ว⁸

⁸ วนิดา สุวรรณจรรยา, "การพิจารณาที่กำหนดมาตรฐานรายงานงบการเงิน," วารสารกรมทะเบียนการค้า, ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 (2519), 23 - 40.